

VILANOVA

PERIÒDIC QUINZENAL

PREUS		No retornem els originals.
Vilanova, trimestre	0'75 ptes.	Dels treballs publicats ne son responsables els seus autors.
Fóra	1'00 »	Redacció: Santa Madrona, 21.
Número solt	0'10 »	

Parlant amb en Gaudi d'En Prat de la Riba i l'actual moment de Catalunya (*)

No sabria estar-me—malgrat saber lo que perdràn sos pensaments al dir-los amb paraules meves—sense fer esment de la íntima i llarga conversa que amb l'inefable arquitecte del Temple de Catalunya vaig tenir sobre En Prat de la Riba i'l moment actual de la nostra terra.

Com no sabria reproduir-la amb sa orgànica continuïtat i, per altra part me faria llarguissim, inclouré en paragrafs distints lo més relacionat amb el caràcter del present número.

El sacrifici d'En Prat

Vetaquí un català—diu En Gaudi—que ha cremat ràpidament la seva vida en holocauste a Catalunya. La seva decidida i forta vocació de jurisconsult, com l'ha sacrificada! Ha conegut que era hora de demostrar que Catalunya és apte per a governar-se, i despreciant la gloria personal i abstracte que li hauria reportat el desplegament de sa vocació jurídica, compleix amb el deure d'abnegació que li demana la Patria i se senta a la cadira de les realitats pràctiques, transparentant una alta qualitat de la seva terra i una fonamental condició dels catalans, que és: el saber-se governar, el saber administrar llur riquesa.

(*) Aquest article devia publicar-se en el número de *Ofrena* dedicat a la memòria d'En Prat de la Riba, però va ser prohibit totalment per la censura militar. Un amic de VILA-NOVA ha obtingut del seu autor el poder-lo publicar.

Ha demostrat que Catalunya sabia governar-se dins la més estricta migradesa de medis de govern. No solament amb migradesa de medis, sinó amb perennes inconvenients, destorbs, pressions de l'Estat central. No se li dona un tresor inicial per a crear una riquesa nacional i ell institueix un crèdit que fa radicar precisament en la seva persona, en la confiança que té el poble amb la seva justícia, amb la seva integritat, amb els seus dots administratius.

En Prat fa veure una vegada més les divergències entre els catalans i els castellans: l'esperit dels primers és eminentment administratiu, l'esperit dels segons eminentment dilapidador.

En Prat—segueix En Gaudi—al fomentar una riquesa nacional catalana, avui mentres segueix en desconsolador desprestigi l'hisenda de l'Estat, no fa més que presentar-nos altra volta a davant dels ulls l'irremediable divergència entre el poble català i el de les planures centrals. El poble català té una subtileza d'ànima que fa que—tenint una visió exacte de les coses—s'amotlli a la realitat pura. Els catalans tenen el sentit de la plasticitat que és lo que dona idea del conjunt dels objectes i de sa situació relativa. El mar, la llum mediterrània, donen aquesta admirable qualitat de percepció. Per això als catalans la realitat mai els enganya, sinó que'ls instrueix.

Els castellans no tenen aquest equilibri de percepció. Ells son respecte dels catalans lo que els *ciclopes* eren respecte als grecs. Els *ciclopes*—com ho diu la mateixa

paraula—no tenen més que un sol ull. Així els castellans: es fan càrrec de l'existència de les coses, però no n'endevinen la justa situació. No veuen la clara imatge, sinó un fantasma de l'imatge.

Davant del problema de Catalunya, per exemple, ja en confessen l'existència, ja el veuen, lo que no veuen és la necessitat de resoldre'l. Ells ja inquireixen la veritat, però no exerciten la justícia. Perque la justícia és donar al Cèsar lo que és del Cèsar. No basta dir: *aixó és del Cèsar*, sinó és precis doblegar la voluntat en que *aixó* estigui en mans del Cèsar. I aquesta voluntat els castellans no la tindran mai respecte al problema de Catalunya. El dia i tot en que arribés Catalunya a predominar políticament, per molt lògic que fos tal predomi, ells ho atribuirien a *fatalisme*.

Com atribueixen a fatalisme el que's vagi fonguent l'hisenda de l'Estat. Com atribueixen a fatalisme l'haver perdut les colonies. I és que tenen un concepte equivocadíssim de lo que és *administració*. No cultiven la riquesa, no la fomenten, com ho fan els catalans, sinó que l'exploten, la dilapiden. Ells veuen com es disminueix el tresor públic, però *no suprimen las carrozas*, com ha dit En Maura. Tenir *administració*, per ells, és tenir *la llave de la despensa* i repartir, com els convingui, lo que en realitat no'ls pertany.

Eximplis de dos Bisbes, un català i altre castellà, on se corrobora lo dit sobre el concepte d'administració.

Un dia—continúa el lluminós arquitecte—anàvem el Dr. G., català,

Bisbe d'Astorga, i jo cap aquella Diòcesi. Al passar per León baixàrem a visitar la Catedral. A dins el claustre trobàrem al nostre amic, el Vicari General de León, català també, i ens volgué fer l'obsequi de convidar-nos a dinar.

Aquell dia tenia també a taula al Dr. M., castellà, Bisbe de Ciudad Rodrigo. ¡Quin castellà més afable, quin parlar més preciós tenia! Aixut de cara; pareixia un Sant Joan de la Creu.

Estàvem en amical conversa, i de cop en sec se gira a mi i'm fa aquesta pregunta:—*¿Cómo es que los catalanes siempre mandan?*

Naturalment, aquella pregunta em va sorprendre i no vaig tenir paraules per contestar-la. —*Este*, digué el Dr. M., dirigint-se al Vicari General de León, *catalán, manda*. El Vicario General de Salamanca, *catalán; manda*. El mío, *catalán; manda*.....

Així quedà, ja que ningú hi digué res en contra.

Havia passat bona temporada i feiem altra vegada el viatge a Astorga amb el Sr. Bisbe Doctor G.

Era de matinada que passàvem per Medina del Campo. A dintre del vagó hi som solament el Dr. G., són majordom i jo. La cortineta està estirada sota el llum del vagó i regna una mitja obscuresa.

Dos sacerdots s'acosten a la porta del nostre vagó i un pregunta:—*¿Hay sitio aquí? ¡qué oscuro está esto!*...

El Dr. G., descansava; jo desseguida vaig conèixer al Dr. M., Bisbe de Ciudad Rodrigo, i li dic:

—*Sí, sí. Hay sitio, Sr. Obispo...*

El Dr. M., que no'ns havia reconegut, me diu tot resolt:

—*¿Cómo ha sabido V. que yo soy Obispo?*

—*Comiendo...* vaig respondre.

—*Mala manera de conocer a la gente...* replicà el Dr. M.

Al cap d'una estona, que ja s'havia fixat en el Dr. G. i havia recordat nostra coneixença a León, me fa la següent pregunta:

—*¿Cómo es que los catalanes son tan interesados?*

Molt vaig extranyar la pregunta i tampoc vaig tenir paraules per contestar-la.

I després, senyalant-me al Doctor G., que seguia descansant, replica:

—*¡Y este también!*...

Aquesta afirmació encara em va sorprendre més que l'anterior pregunta.

Una vegada que'l Dr. M. s'hagué posat també a descansar, ens posàrem a parlar, amb l'acompanyant del Dr. M. que era familiar séu, al mateix temps que Vicari General de la seva diòcesi i català com hem dit abans.

A l'indicar-los-hi que m'havia sorprès molt lo que digué el Bisbe d'Astorga, del qual tenia personalment grans mostres de desinterés, després de fer un moment de memòria se exclama:

—Ah, sí, ja sé! És que fa poc feu un encàrrec el Dr. M. al Bisbe d'Astorga, quan aquest era a Barcelona, i al trametre-li li enclogué la factura a dintre mateix de l'envoltori.

Aquest senzill fet—que prova la escrupulosa *administració* del Dr. G.—bastà perquè el Dr. M. se'n sentís ofès i ho qualificà d'*interés*. No reparà en lo que significa cuidar-se de comprar-ho, adelantar els diners, satisfer el cost de segells de correu, etc., etc.

Però això—continua En Gaudi—no ha acabat encara.

Altra diada erem a Astorga amb el Dr. G. quan de sorpresa se'ns presenta l'amic català, el Vicari general de Ciudad Rodrigo, amb una inquietut visible i ens diu:

—Amics, he desviat mon camí per reposar un xic amb vosaltres, que bé ho necessito...

—Però, què ha passat?

—Al Dr. M.—segons m'acaben de dir—l'han abandonat tots sos servents... No sé com presentar-m'hi.

Després explicà lo següent:

Feia gran temporada que'l doctor M. havia encarregat a una comunitat de monges que li brodesin uns ornaments d'esglesia. Es veu que s'havia distret d'enviar-les-hi oportunament la remuneració del treball que li havien fet, i una d'aquestes passades nits, al saber que les citades monges passaven tan grans estretors, que fins no tenien per a atendre a lo més necessari, als crits de sa consciència volgué que aquella mateixa matinada les fos entregada una quantitat major a la que les devia; i al cridar a sos servents perquè complissen són ordre, an aquella hora, ho feu de tal manera que's senti-

ren greument agraviats... tant que l'abandonaren.

Això, pot ser, és no ésser *interesados*, però és tenir una mala *administració* i per tant un mal *govern*.

Després de saber tota aquesta historia—conclou En Gaudi—hauria pogut contestar al Dr. M. aquelles preguntes: *¿Cómo es que los catalanes siempre mandan? ¿Cómo es que los catalanes son tan interesados?*

De com els catalans que's rendeixen a Castella desvirtuen llur propi esperit: En Pi i Margall i En Maura.

Enllaçat amb l'anterior exempli em contà En Gaudi altres admirables fets de l'inclit Dr. G., Bisbe que fou de la diòcesi d'Astorga, que a dir ver revelen un portentós caràcter català i una ciencia i ponderat equilibri d'home de govern, paregut al que distingia al patrici que, avui, amargament plorem.

Com me fes notar, En Gaudi, que malgrat viure llarg temps el doctor G. en terres castellanes no desfigurà són auster caràcter, la conversa el duqué a citar-me alguns casos de catalans, que per l'esplendor personal que diuen reporta l'integrar-se a la vida de Castella, han sacrificat les gracies de llur propi esperit, escatimant serveis i gloria a llur propia terra.

Basta citar—continua el clarividant arquitecte—En Pi i Margall i En Maura. Els dos, arribats a Madrid s'han preocupat massa de voler ser fidels a la mentida que respiraven. An el primer, quan se'l convidà per presidir els Jocs Florals de Barcelona, escrigué a En Picó una lletra dient-li que ja no's recordava del català. I es donà el cas de que, posteriorment, vingué a la Sagrada Família i al parlar-li en català respongué com el més genuí dels barcelonins. Era que exteriorment, en públic, ja no volia semblar català, no volia fer traïció a lo que abans l'havia traïcionat a ell.

En Maura—que abeurant-se de l'esperit de la seva terra no hauria sentit la dolor de l'esterilitat de les seves energies—al parlar-li jo català respongué en castellà. Jo això no ho comprenc. És que's pensava En Maura que'l català era una llengua inventada per mi, aposta per molestar-lo? Parlar català, per nos-

altres, és un obligat homenatge que fem al nostre origen. I ell parlant castellà amb mi, essent mallorquí, sembla que desprecia a tot el poble que no té altre expressió que la llengua que jo li parlava i que era precisament la seva.

Quan En Maura no assistí a la Assamblea del dia 19, és que persisteix en la mateixa rigidesa castellana.

Dos enemics de l'esperit català: un que prové de la virtut; altra del vici.

Ben mirat, els cassos que acabem de citar, més que enemics de l'esperit català son víctimes de l'esperit foraster.

L'esperit català té aquí dos enemics encara: un que prové de la *virtut*; altre del *vici*. Ja observàrem—ens diu En Gaudi—que la major part d'ordres religioses, convents de frares, monges, etc., es presenten com enemics de l'esperit català. Això que no pot procedir d'influència divina, té, no obstant, la seva explicació humana, l'ingenuu respecte que senten pel concepte abstracte de l'Autoritat, fa que no es fixin en quines mans està. Per ells lo essencial és acatar el poder constituït. Per la mateixa raó el dia que Catalunya gosi del Poder que li correspon com entitat natural, canviarà tot de tal manera que ells seràn els més ardents defensors de l'esperit del poble.

Per a consol de tots nosaltres em plau manifestar-li lo que'm digué fa poc el Prelat d'una de les Seus catalanes—no és l'Arquebisbe de Tarragona ni el Bisbe de Barcelona—després d'haver estat a Roma i parlat del moviment popular català amb el Sant Pare i són secretari d'Estat el Cardenal Gasparri. Digué S. S. que el coneixia i'l mirava amb particular dilecció i que faria al Govern observacions precises sobre el pensament de l'Església en tal punt.

En quant a l'enemic que prové del *vici*, la gent baixa, producte del flamenquisme, etc., etc., decan dirà per una directa i constant educació.

En Prat ha enrobustit l'esperit del poble. Ara s'inicia la tragedia. El Tràgic de Catalunya i la seva valentia política.

La porció sana del nostre poble està ja en activitat. Pren part, com el poble grec, en la escena de les

aspiracions polítiques. En Prat ha preparat la consciència del poble. Ara s'inicia ja la tragedia. S'inicia el desenllaç, que pot ésser fatal per Espanya; perquè sols li resta aquest dilema: o doblegar-se a la lògica, a la alta política que se li presenta o desfer-se inexorablement. En Cambó és el tràgic de Catalunya. Ell és el que mostra el pit descobert, i per l'audàcia i per sos procediments bé es pot dir que recorda aquell altre famós català—el general Prim—que de no tenir una tan desgraciada fi, hauria senyalat també camins de salvació a la desventurada Espanya. En Cambó posseeix com ningú lo que en podríem dir *valentia política*, que és eminentment superior a la *valentia militar* perquè aquesta usa armes exteriors a l'home i's mou dins una estratègia científica, mentres que la valentia política lluita amb les soles passions humanes. Aquestes passions humanes que son les que motiven la necessitat dels Governos. El Govern no pot ésser com és ara, un despertador i un enfurismador de passions, sinó un reflexe de la justícia i de l'equilibri... com era En Prat.

Traspassament d'En Prat després del triomf de la seva obra. L'esperit d'En Prat.

Com a home iniciador, com a definidor d'una doctrina—acaba En Gaudi—ja ha complit En Prat son destí. Com hem dit abans, ha demostrat que Catalunya té aptitud de Govern. Ha donat consistència a l'esperit de tot un poble fa poc temps esmortuit. (Bé ho digué aquella apoteòsica manifestació de l'enterrament, verdadera *via triumphalis*.) Ha doblegat als seus enemics: els que abir l'atacaven avui son els capdevaners de la seva idea. Ha eclipsat als que eren abans sos amics polítics i darrerament l'havien abandonat.

No ha vist—és cert—no ha vist madur el fruit de la seva obra. Els iniciadors, els fundadors de doctrines idealistes no solen veure el fruit de les mateixes amb els ulls de la carn: recordin-se aquelles paraules que foren dites als apòstols: *Jo ara em separaré de vosaltres i us enviaré l'Esperit*.

G. F.

9 Agost 1917.

Tots junts farem millor el camí

Als gallecs que hem abraçat per uns dies.

Heu vingut per uns dies: vostra absència colpeix la llambregada del record i l'aureola de vostra presència ens puny la sensibilitat del cor.

Fina la tarde i el crepuscle mor ajegut en el temps de la mesada: travers de la boirina, un núvol d'or ens portarà una visió torbada,

més palpitanta, com si sigués nada i el parteratge no li fos nociu, serà al nostre davant una vegada sigui avesat l'ull nostre al foc més viu.

L'esperança serà com el caliu ben sol per a l'escalf de tots els rostres i molts dels bleixos d'un sospir esquiú tornarà de llunyans en coses nostres.

Sereu ben acollits en nostres sostres quan la foscor no us deixarà seguir, mes si som laços del mateix punir ens podrem repenjar als braços vostres; així tots junts farem millor el camí.

J. A. FONT I CASAS.

Ciutat, Desembre de 1917.

FINA LA TARDE

Fina la tarde besant la carena, com una mare que besa sa filla sobre la flonja tebior generosa del llit que, nua, repòs li ofrena.

Ja la carena suau s'agenolla... —dins la grisor són perfil es difuma— resa que resa, estremint-se pels arbres amb grills i tòtils en dolça musica.

Ja la carena s'ajassa dins l'ombra... —la nit esborra volums i arestes— i, despullada, batega del somni d'una trenyina de belles estrelles.

A voltes obra la vista, sonàmbula, de mants bassals que del somni fulguren i descubreix en la tela de plata, com una aranya, la lluna, que fila.

JOSEP A. RICART F.

Per Catalunya es farà l'Espanya gran; per Galícia la Gran Iberia.

Les donzelles i la ciutat

Glosses galants.

(CONTINUACIÓ)

Fervoroses pregunten...

Odors d'encens i tebiors de cera, Boirines blanques bogant per les naus, envers la cúpula. Musica d'orga i veus manyagues d'un rès litúrgic.

Les clarícies colorades dels finestrals, ens mostren com cau la tarde

a fòra. I en cada finestral un Sant que esguarda. ¿Què esguarden els Sants, bon Deu, si a Vos al cel ja os tenen?...

Silencioses les amigues resen. En les mans un llibre i en el rostre un vel. Totes cinc de costat, agenollades prèguen, ¿quí sab què diuen els llavis tremolosos?

L'encens i els cants volen, volen duent entre ells el rès de les amigues en l'aire i s'esfilagar-se'n davant dels finestrals tancats. I els Sants somriuem, amb aire enamorat.

* * *

Les germanes canten.

En el silenci de la ciutat les veus armonioses naixen i venen de lluny fins mes oïdes. Per sobre totes les coses, em plauen les amigues que s'agermanen en festes masses orfeòniques. En elles, en els llavis d'elles i en el sentit de les paraules seves, hi ha tota l'ànima de la raça. Amigues: jo per sobre de totes os declaro les germanes del meu esperit. Entoneu el vostre cant amb un alt sentit catalanesc. Les vostres veus puríssimes, donen un joliu aire a les cançons de la nostra terra. Vosaltres les preneu dels llavis desmaiats de les avies i ens les doneu més jocundes amb la savia harmonia del vostre cant. M'agradeu amb la vostra mantellina blanca, voltades de rojes i musques barretines.

* * *

La dança i les amigues.

Amigues: doneu-me les mans i dançarem. ¿Què més delitós que saltar i sentir-vos saltar al meu costat a igual compàs que jo?

La ciutat n'esdevé tota cofoia dels toms de la nostra sardana. Per sobre totes les dances ens plau la nostra, perquè és la fael expressió del nostre caient de raça.

Amigues: saltem i juguem amb la nostra sardana de nins al centre i quan la còpla haigi acabat, cantem que «la sardana és la dança més bella de totes les dances que es fan i es desfàn».

* * *

Gentil passeijanta al parc.

En el jardí olorós i verd de les amples vies i dels arbustes de copes retallades, dels environs de la ciutat, és escaient trobar-hi una

damisel·la gentil amb un pom de flors a les mans. Toia i ombrel·la son armetjos que escauen plenament a la passeijanta dels cap-altard amb rius del parc. Les avingudes voreijades de verdor ens la porten com un consol acompanyat de mel·lancònics pensaments. Mes la gentil passeijanta no és trista com nosaltres; a plaer porta i olora el pomell de roses i nards. I de retorn a la llar, pensa, pensa i dubta entre si posarà el ram enfront de l'escaparata de la Verge o en el bell centre de taula del salonet del piano.

J. VIDAL I JOVÉ.

Desembre de 1917.

La inquietut espiritual és signe de remarcable vigoria.

HOMENATGE

AL

MARQUÉS DE CASTROFUERTE

Potser la estimem poc la Fundació Balagueriana. La tenim com una joia vilanovina, la mostrem orgullosos al foraster, aprofitem a voltes els seus tresors culturals, però, en general, viu opacament en nosaltres. Voltada de les boires de nostra indiferència, romàn aïllada dins el traqueig de nostre viure ciutadà, i la manca en uns del noble afany d'augmentar les seves riqueses amb les del saber i la poca fè dels més en la virtualitat redemptora de la cultura, donen a la Biblioteca-Museu-Balaguer l'aparència d'aquelles cisternes de la paràbola bíblica, plenes d'aigües regalades al bell mig d'un vilatge que's morfa de set.

I com que entra de plé dins la missió que's proposa complir VILA-NOVA el despertar i fomentàr en la joventut una inclinació de simpatia envers la obra del *Trovador de Montserrat*, desitjant que devingui un orgue viu, d'actuació constant, conjuntament amb les altres forces educadores, socials i polítiques que'ns interessin i qual resultant esperem que serà la formació d'un vilanovisme modern i constructiu, els qui inspirem aquest quinquenari aprofitem per a exterioritzar aquestes idees nostres i aquests sincers afectes la oportuni-

tat que'ns dona la Junta Directiva de la mentada institució al dur a la pràctica un dels seus acords de rendir merescudíssima consideració a la memoria del Marqués de Castrofuerte, qui deixà al nostre primer centre de cultura la casa que habitava durant les llargues temporades, que els seus amors per la nostra vila el portaven a viurer entre nosaltres, i no, per cert, amb l'indiferència d'un estiuejant, sinó amb una provada i generosa convivència.

La Junta de la Biblioteca-Museu Balaguer complirà el séu deure d'agraïment col·locant el retrat del donador a la sala de Juntes i fixant una làpida commemorativa a la fatxada de l'immoble que fou morada de D. Eduard Jalón, i ambdós actes, que tindran lloc el 26 d'aquest mes, s'ha procurat amb molt acert que constitueixin una festa popular, en el ample sentit de la paraula, com hauria sigut plaent al pròcer altruista qui sempre fou aristocràticament demòcrata i democràticament aristòcrata, i, a l'efecte, s'ha recabat el concurs de les societats corals d'aquesta vila, de les que sempre sigué D. Eduard un entusiasta i generós amic.

A més, han col·laborat a la realització de l'homenatge nostra primera autoritat municipal i totes les societats polítiques i culturals de Vilanova, lo que assegura a la cerimònia de descobrir la làpida, la deguda importància. Durant la mateixa, el cultíssim president de la Junta Directiva de la Biblioteca-Museu-Balaguer, D. Joaquim Badora i Nin, llegirà un discurs allusiu a l'acte.

Ha pintat el retrat del Marqués de Castrofuerte el distingit artista vilanoví, l'Alexandre de Cabanyes, qui, dins els cànons del impressionisme, ha construït una testa superba amb totes les galanfes de la seva pinzellada franca i lluminosa i és de nostre amic i col·laborador, En Josep F. Rafols, el projecte de la làpida que ha resultat seriosament elegant i opulenta.

De nou, VILA-NOVA reitera la seva adhesió a la simpàtica cerimònia en la que s'enalteix un acte de civisme i amor a la cultura, ben digne d'ésser imitat.